

Τίτλος εκπαιδευτικής πρακτικής:

Η διδασκαλία της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 με τη χρήση της εκπαίδευσης STEAM

Συγγραφείς:

Γιαννίκη Ελισάβετ

Γούλα Σπυριδούλα

Κυρμανίδου Έλλη

Ιστορία: Ένα βαρετό και δύσκολο μάθημα, κατά τα λεγόμενα πολλών μαθητών. Μήπως ήρθε η ώρα να τους αλλάξουμε γνώμη;

Η αλήθεια είναι ότι τα σύγχρονα εκπαιδευτικά προγράμματα έχουν εκσυγχρονιστεί πολύ, όμως πάντα θα αναζητούνται καινοτόμες εκπαιδευτικές δράσεις. Στόχος της διδασκαλίας της Ιστορίας δεν πρέπει να είναι η στείρα απομνημόνευση ιστορικών γεγονότων αλλά η αφομοίωση της γνώσης και η καλλιέργεια κριτικής σκέψης μέσω της ελκυστικής διδασκαλίας.

Το μάθημα της Ιστορίας δε στοχεύει μόνο στη διαμόρφωση ιστορικής σκέψης και συνείδησης αλλά αποτελεί και σημείο συνάντησης των πολιτισμών. Σύμφωνα με τον Λεοντσίνη (1999) η «Νέα Ιστορία» δίνει προτεραιότητα όχι τόσο στην ιστορική πληροφόρηση, αλλά κυρίως στις διδακτικές και ερευνητικές διαδικασίες και πρακτικές, οι οποίες οδηγούν στην καλλιέργεια και ανάπτυξη προσωπικών κριτηρίων προσέγγισης του υλικού της ιστορίας από τους μαθητές.

Στα πλαίσια, λοιπόν, της προσπάθειας εκσυγχρονισμού της διδασκαλίας, υπάρχει ένα ισχυρό εργαλείο στα χέρια των εκπαιδευτικών: η εκπαίδευση STEAM. Έτσι, επιχειρήσαμε να χρησιμοποιήσουμε τη διεπιστημονική εκπαίδευση για τη διδασκαλία της Ιστορίας. Πιστεύουμε ότι η δημιουργία του κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού STEAM και η επιτυχής ενσωμάτωσή του στη διδασκαλία της Ιστορίας μπορεί να είναι αποτελεσματική.

Το μάθημά μας λαμβάνει υπόψη τις αρχές της επικοινωνιακής προσέγγισης και πιο συγκεκριμένα αυτές της δραστηριοκεντρικής, όπως συνοψίζονται από τους Feez και Joyce (1998) που παρατίθενται από τους Richards & Rodgers. Δίνουμε έμφαση στη σημασία και την επικοινωνία και περισσότερο στη διαδικασία από το τελικό προϊόν των δραστηριοτήτων. Στοχεύουμε στη γλωσσική εκμάθηση μέσω της λεκτικής διεπίδρασης των μαθητών και της προσπάθειάς τους να επιτύχουν συγκεκριμένους επικοινωνιακούς στόχους. Οι δραστηριότητες ακολουθούν πορεία αυξανόμενης δυσκολίας και βασίζονται στην προηγούμενη εμπειρία των μαθητών.

Υιοθετήσαμε γλωσσικές πρακτικές που προάγουν τη διαγλωσσικότητα όπως είναι η μετάφραση, η εναλλαγή κωδίκων, η παράλληλη χρήση γλωσσών, η μεταφορά στοιχείων ανάμεσα στις γλώσσες, κ.ά. Επιλέξαμε, λοιπόν, μία εκπαιδευτική διαδικασία και πρακτική που συμβάλλει στη γλωσσική δημιουργικότητα μέσα από τη σύνθεση γλωσσικών και πολιτισμικών πολυτροπικών στοιχείων (Tsokalidou, 2016. Τσοκαλίδου & Ζάγκα, χ.χ.).

Τα δίγλωσσα κείμενα δίνουν την ευκαιρία στα παιδιά να αναγνωρίσουν τη σύνδεση των γλωσσών, αλλά και να γεφυρώσουν το χάσμα ανάμεσα τους. (Τσοκαλίδου & Ζάγκα, χ.χ.). Εξάλλου, η μελέτη των ιστορικών πηγών, προσφέρει ποικίλες δυνατότητες για αλληλεπίδραση των μαθητών και συναγωγή συμπερασμάτων (Μαυροσκούφης, 2005).

Επιλέξαμε την ομαδοσυνεργατική μέθοδο με στόχο την ενδυνάμωση των σχέσεων των μαθητών μεταξύ τους. Σύμφωνα με το Council of Europe (1997) για τη διδασκαλία της ιστορίας ενδείκνυται η ομαδική έρευνα και τα ερευνητικά projects και η συνεργασία μεταξύ μαθητών μεταξύ τάξεων ακόμη και μεταξύ σχολείων με σκοπό την ανάπτυξη διαλόγου. Οι ομαδικές μέθοδοι διδασκαλίας θεωρούνται ιδιαίτερα κατάλληλες καθώς μπορούν να οδηγήσουν σε καλύτερες επιδόσεις, καλύτερες σχέσεις ανάμεσα στα μέλη της τάξης, ενώ παράλληλα ενισχύεται η αυτοεικόνα και η θετική αυτοεκτίμηση των μαθητών (Νικολάου, 2010).

Στο μάθημά μας επίσης κάνουμε χρήση της εικόνας και πιο συγκεκριμένα πινάκων ζωγραφικής, καθώς σύμφωνα με τους (Χατζησαββίδης & Γαζάνη, 2005) ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δίνεται και στην αξιοποίηση πολυτροπικών «κειμένων», όπως ιστορικά και λογοτεχνικά κείμενα, εικόνες, φωτογραφίες, μαρτυρίες, ζωγραφικοί πίνακες, τύπος, κινηματογράφος, κόμικς, διαδίκτυο κ.ά., στα οποία περιέχονται και συνδυάζονται περισσότεροι σημειωτικοί τρόποι. Επίσης, ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δίνεται στις ειρηνικές περιόδους και στην πολιτιστική δραστηριότητα των ανθρώπων, στην περιγραφή της ζωής, των συνηθειών και των ασχολιών τους, στις αλληλεπιδράσεις και τις πολιτισμικές ανταλλαγές (Χουρδάκης, 2001). Τέλος, εντάξαμε τη χρήση των ΤΠΕ καθώς σύμφωνα με τη (Βακαλούδη, 2001) παρέχεται η ευκαιρία πολλαπλών αναπαραστάσεων, ενώ η χρήση εργαλείων, μεθόδων και τεχνικών μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης.

Περίληψη

Η παρούσα εκπαιδευτική πρακτική αποτελεί μια διδακτική πρόταση της Ιστορίας σε μία τάξη Γ΄ Γυμνασίου. Έχουμε επιλέξει για διδασκαλία τη θεματική ενότητα “Ελληνική Επανάσταση”. Η ενότητα είναι διάρκειας δύο (2) διδακτικών ωρών.

Αρχικά, αποτυπώνεται το σχέδιο του μαθήματος με αναφορά στους διδακτικούς στόχους, (γλωσσικούς, μη γλωσσικούς, λειτουργικούς, λεξιλογικούς), τις εμπλεκόμενες δεξιότητες, τα υλικά και εποπτικά μέσα, την προϋπάρχουσα γνώση.

Ακολουθεί αναλυτική περιγραφή του σχεδιασμού των διδακτικών ωρών με βάση τις αρχές της επικοινωνιακής προσέγγισης και πιο συγκεκριμένα αυτές της δραστηριοκεντρικής αλλά και της εκπαίδευσης STEAM. Επομένως, το μάθημα εμπλουτίζεται με δραστηριότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου.

Σχέδιο μαθήματος

Τάξη	Γ΄ Γυμνασίου
Θεματικό περιεχόμενο	Ελληνική Επανάσταση
Διδακτικοί στόχοι (Γλωσσικοί και μη γλωσσικοί) Λειτουργικοί Λεξιλογικοί Δεξιότητες	Οι μαθητές μετά το τέλος του μαθήματος θα έχουν εξασκήσει: <ul style="list-style-type: none">● Λεξιλόγιο σχετικό με τα επαναστατικά κινήματα (ΚΓΛ, Λεξιλόγιο, ΚΠΛ)● Τη χρήση του λεξιλογίου της ενότητας ‘Ελληνική Επανάσταση’ για να εκφράζονται για το αντίστοιχο θέμα (ΠΠΛ, ΠΓΛ)● Την κατανόηση γραπτών και προφορικών κειμένων σχετικών με την ελληνική επανάσταση (ΚΓΛ)● Την κατανόηση των ιστορικών συσχετισμών ανάμεσα στα επαναστατικά κινήματα του 19ου αι.

	<p>Μη γλωσσικοί στόχοι:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Κατανόηση της οικουμενικότητας και της μεταγλωσσικής συνειδητότητας της έννοιας της ελευθερίας ● Κατανόηση των λόγων που οδήγησαν στην ελληνική επανάσταση ● Ανάπτυξη κριτικής σκέψης σχετικά με την τον ρόλο της τέχνης και την επίδραση των ιστορικών γεγονότων σε αυτήν (κινηματογράφος, ποίηση, ζωγραφική) ● Υιοθέτηση στάσης σεβασμού και ευαισθητοποίηση απέναντι στα διάφορα έθνη και κουλτούρες ● Καλλιέργεια επικοινωνιακής ευαισθησίας με χρήση της κατάλληλης γλώσσας για τον κατάλληλο σκοπό
Απαιτούμενος χρόνος	2 διδακτικές ώρες (2 x 45')
Υλικό Εποπτικά μέσα Διάταξη τάξης	<p>Διαδραστικός πίνακας, συμβατικός πίνακας, φορητές ηλεκτρονικές συσκευές, φύλλα εργασίας, βίντεο, σύνδεση στο διαδίκτυο.</p> <p>Τα θρανία ενώνονται ανά δύο με ελεύθερη διάταξη στο χώρο.</p>
Εμπλεκόμενες δεξιότητες	<p>Κατανόηση και παραγωγή προφορικού λόγου</p> <p>Κατανόηση και παραγωγή γραπτού λόγου</p>
Προαπαιτούμενες γνώσεις	Αμερικανική και γαλλική επανάσταση, Ευρωπαϊκά επαναστατικά κινήματα του 19ου αιώνα, γνώση κ χειρισμός ηλεκτρ. λεξικών Μ. Τριανταφυλλίδη, γνώση γαλλικών

Τρόπος οργάνωσης	Επαγωγικός
Τρόπος σχεδιασμού	Δραστηριοκεντρική Μάθηση Διαθεματική προσέγγιση, Project Διεπιστημονική εκπαίδευση STEAM

1η διδακτική ώρα (45')

➤ Προδραστηριότητα (5')

Παρουσιάζουμε στον διαδραστικό πίνακα της τάξης τις παρακάτω εικόνες. Πρόκειται για γραμματόσημα που απεικονίζουν σκηνές ή σύμβολα επαναστάσεων. Προέρχονται από την Ελλάδα, την Αμερική, την Πορτογαλία, τη Γαλλία και την Ιταλία.

Καλούμε τους μαθητές να παρατηρήσουν τα γραμματόσημα και να αναφερθούν στο κοινό στοιχείο που τα συνδέει. Ακολούθως, ζητάμε να δώσουν προφορικά τον ορισμό των όρων «επανάσταση», «δικαιώματα», και «ελευθερία» βασιζόμενοι στις προηγούμενες διδακτικές ενότητες που ήταν η Αμερικανική και η Γαλλική Επανάσταση.

➤ **Κύκλος δραστηριότητας (40')**

Στη συνέχεια, δίνουμε το Φύλλο εργασίας 1 (βλ. Παράρτημα) με τη δραστηριότητα κατανόησης γραπτού λόγου. Δίνονται 3 κείμενα που αφορούν στα επαναστατικά κινήματα των ετών 1820-1821 στην Ευρώπη. Ζητάμε να το διαβάσει ο καθένας μόνος του και στη συνέχεια με τον διπλανό του να απαντήσουν σύντομα στα ερωτήματα (10').

Αφού απαντήσουν γραπτώς, καλούνται να παρουσιάσουν τις απαντήσεις τους ανά δυάδες στην τάξη (5').

Η επόμενη δραστηριότητα αφορά την κατανόηση προφορικού λόγου. Προβάλλουμε το [απόσπασμα](#) από την ταινία 'Μπουμπουλίνα' (1959) όπου η Ειρήνη Παπά ως Μπουμπουλίνα καλεί τους Έλληνες να πάρουν μέρος στην επανάσταση. Δίνουμε στους μαθητές το Φύλλο εργασίας 2 (10').

Μετά τη δραστηριότητα με το απόσπασμα της ταινίας ρωτάμε τους μαθητές αν γνωρίζουν άλλες ταινίες που έχουν σχέση με επαναστάσεις και οι απαντήσεις δίδονται στην ολομέλεια (5').

Στη συνέχεια θα γίνει καλλιέργεια του λεξιλογίου σχετικά με την επανάσταση (10').

Παρουσιάζουμε στο διαδραστικό πίνακα το παρακάτω σχέδιο που δημιουργήθηκε με το διαδικτυακό εργαλείο [Wordart](#). Χωρίζουμε τους μαθητές σε ομάδες. Προτρέπουμε τους μαθητές να αναζητήσουν τις άγνωστες λέξεις στο [ηλεκτρονικό λεξικό του Μ. Τριανταφυλλίδη](#) κάνοντας

➤ **Δραστηριότητα (5')**

Οι μαθητές με τις ίδιες ομάδες χρησιμοποιούν τις λέξεις για να λύσουν ένα σταυρόλεξο στο Φύλλο εργασίας 3. Δίνεται το Φύλλο εργασίας 4 ως εργασία στο σπίτι.

➤ **2η διδακτική ώρα (45')**

➤ **Προδραστηριότητα (5')**

Παρουσιάζουμε τον παρακάτω πίνακα ζωγραφικής στους μαθητές με τη χρήση του διαδραστικού πίνακα. Ζητάμε να αναγνωρίσουν το γεγονός που αναπαριστά ο πίνακας και να δώσουν έναν διαφορετικό τίτλο στον πίνακα.

Η Σφαγή της Χίου, 1824. Ευγένιος Ντελακρουά (Eugène Delacroix) Παρίσι, Μουσείο Λούβρου.

➤ **Κύκλος δραστηριότητας (40')**

Δίνουμε φυλλάδιο στους μαθητές με το ποίημα του Ουγκώ και ζητάμε από δύο μαθητές να το διαβάσουν στην ολομέλεια (Φύλλο εργασίας 5, Παράρτημα). Η παράλληλη απαγγελία του

ποιήματος στην ελληνική και στη γαλλική γλώσσα δεν έχει γλωσσικό στόχο. Πρόκειται για μία διαθεματική δραστηριότητα που θα μιλήσει στις καρδιές όλων ανεξαρτήτως γλώσσας. Έπειτα, δίνουμε το Φύλλο εργασίας 6 στο οποίο υπάρχει μια γραπτή μαρτυρία μιας κοπέλας η οποία αφηγείται πώς σώθηκε από τη σφαγή στη Χίο. Πρόκειται για ομαδική δραστηριότητα παραγωγής προφορικού λόγου (20').

Συνεχίζουμε το μάθημα με μια ευχάριστη δραστηριότητα με θέμα τους Φιλέλληνες. Οι μαθητές έχουν γνωρίσει ήδη τον Βίκτωρα Ουγκώ.

Παρουσιάζουμε τις παρακάτω πινακίδες της Αθήνας με τη χρήση του διαδραστικού πίνακα. Ρωτάμε τους μαθητές εάν γνωρίζουν τις οδούς. Έπειτα ζητάμε να τις αντιστοιχίσουν με τα ονόματα που δίνονται στο Φύλλο εργασίας 7 (5').

Στη συνέχεια δίνεται στους μαθητές το Φύλλο εργασίας 8 με μία ομαδική δραστηριότητα (15'). Οι μαθητές χωρίζονται σε 4 ομάδες. Η κάθε ομάδα αναλαμβάνει να ασχοληθεί με έναν λαό και να ανακαλύψει ιστορικά πρόσωπα, γεγονότα και σύμβολα. Τη συγκεκριμένη ώρα γίνεται η

έρευνα και η συλλογή πληροφοριακού υλικού με τη βοήθεια του διαδικτύου. Σκοπός είναι να παρουσιάσουν τα ευρήματά τους στο επόμενο μάθημα.

Το συγκεκριμένο project έχει στόχο να καλλιεργήσει τη σχέση και την επικοινωνία μεταξύ των ατόμων, των κοινωνικών ομάδων και των λαών. Εξίσου σημαντικός στόχος είναι η διαμόρφωση της εθνικής και πολιτισμικής ταυτότητας των μαθητών. Η έρευνα γίνεται με απόλυτο σεβασμό στα ιστορικά δεδομένα αλλά με πλήρη απουσία φανατισμού στα πλαίσια μίας πολυπολιτισμικής κοινωνίας και υπηρετώντας τους στόχους της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Συμπεράσματα

Με την ελεύθερη πρόσβαση στη γνώση και την πληροφορία, με τη δύναμη της τεχνολογίας, αλλά και με την ελκυστικότητα της τέχνης δημιουργήσαμε ένα μάθημα Ιστορίας διαφορετικό από τα συνηθισμένα. Η προσφορά της εκπαίδευσης STEAM είναι σπουδαία και μπορεί να αλλάξει άρδην την παραδοσιακή διδασκαλία. Ευελπιστούμε σε ένα μέλλον όπου το σχολείο θα προσφέρει ελκυστική αλλά ταυτόχρονα αποδοτική διδασκαλία. Έτσι το μάθημα της Ιστορίας θα επανακτήσει την αξία και την υψηλή θέση που αξίζει να έχει.

Παράρτημα

Φύλλο εργασίας 1

Δραστηριότητα κατανόησης γραπτού λόγου

Διαβάστε προσεκτικά τα παρακάτω κείμενα και απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν με τη βοήθεια του διπλανού σας.

Κείμενο 1

Η επανάσταση στην Ισπανία (1820) ξεκίνησε από στρατιωτικές μονάδες που στασίασαν κατά του αυταρχικού βασιλιά Φερδινάνδου Ζ΄ απαιτώντας την επαναφορά του συντάγματος του 1812 που είχε επιβληθεί από τον Ναπολέοντα. Ακολούθησε εμφύλιος πόλεμος μέχρι το 1823, οπότε γαλλικός στρατός κατέπνιξε την επανάσταση. Η επαναστατική αναταραχή στην Ισπανία πυροδότησε σειρά απελευθερωτικών επαναστάσεων στη Λατινική Αμερική.

Κείμενο 2

Οι επαναστάσεις στην Ιταλία (1820-1821), που τότε ήταν χωρισμένη σε πολλά μικρά κράτη, ξεκίνησαν από το βασίλειο της Νεάπολης και της Σικελίας το 1820, στρέφονταν κατά της αυστριακής κυριαρχίας και διεκδικούσαν εθνική ελευθερία και συνταγματικές μεταρρυθμίσεις. Ο επαναστατικός αναβρασμός συνεχίστηκε μέχρι το 1821, οπότε η επέμβαση αυστριακού στρατού είχε ως αποτέλεσμα την καταστολή της επανάστασης.

Κείμενο 3

Η επανάσταση στην Ελλάδα (1821) ήταν το πρώτο εθνικό κίνημα του 19ου αιώνα που έμελλε να πετύχει, καταλήγοντας στη δημιουργία ανεξάρτητου κράτους. Υπήρξε, λοιπόν, ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα της εποχής. Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης, είχε την ηγεσία της Φιλικής Εταιρείας, μιας μυστικής οργάνωσης με σκοπό την προετοιμασία του ένοπλου αγώνα των Ελλήνων για ανεξαρτησία. Ο Υψηλάντης στις 24 Φεβρουαρίου 1821 κήρυξε την επανάσταση στο Ιάσιο της Βλαχίας (σημερινή Ρουμανία). Κυκλοφόρησε προκηρύξεις με τις οποίες κήρυττε την

επανάσταση και παράλληλα, συγκροτούσε το στράτευμά του. Η προσπάθειά του απέτυχε αλλά είχε ήδη γίνει η αρχή για την επανάσταση. Επαναστάσεις ξέσπασαν τον Μάρτιο του 1821 σε διάφορα σημεία της Πελοποννήσου και στη συνέχεια στη Στερεά Ελλάδα, Κρήτη, νησιά Αιγαίου, Θεσσαλία, Ήπειρο, Μακεδονία και Θράκη. Από τους χιλιάδες Έλληνες που συμμετείχαν στην επανάσταση ξεχώρισε, χάρη στις στρατιωτικές ηγετικές ικανότητες, ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Ακολούθησαν σπουδαίες μάχες στην Αλαμάνα, στη Γραβιά, στα Βασιλικά. Γεγονός-σταθμός υπήρξε η άλωση της Τριπολιτσάς, διοικητικού κέντρου της Πελοποννήσου, από δυνάμεις με επικεφαλής τον Κολοκοτρώνη. Ο αγώνας συνεχίστηκε με τη σταδιακή απελευθέρωση της Πελοποννήσου, της Στερεάς Ελλάδας και με τη δημιουργία ελληνικού κράτους.

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Πώς κατέληξε η Επανάσταση στην Ισπανία;

.....

2. Πώς κατέληξε η Επανάσταση στην Ιταλία;

.....

3. Πώς διαφέρει η επανάσταση στην Ελλάδα;

.....

.....

4. Τι ήταν η Φιλική Εταιρεία;

.....

5. Πού και πότε κηρύχθηκε η ελληνική επανάσταση;

.....

6. Πότε ξέσπασε στον ελλαδικό χώρο;

.....

7. Ποιος Έλληνας αγωνιστής ξεχώρισε και γιατί;

.....

8. Ποιο γεγονός αποτέλεσε σταθμό για την επανάσταση;

.....

Φύλλο εργασίας 2

Δραστηριότητα κατανόησης προφορικού λόγου

Θα ακούσετε 2 φορές το απόσπασμα από την ταινία “Μπουμπουλίνα” (1959) που αναφέρεται στην ελληνική επανάσταση. Να επιλέξετε την κατάλληλη απάντηση σύμφωνα με όσα λέγονται.

1. Τετρακόσια χρόνια κράτησε ...

A. η σκλαβιά των Ελλήνων	
B. η επανάσταση	
Γ. ο πόλεμος με τους Τούρκους	

2. Οι Έλληνες στερήθηκαν ...

A. την παιδεία και τη θρησκεία	
B. την παιδεία και την οικογένεια	
Γ. την οικογένεια και τη φιλία	

3. Η Μπουμπουλίνα αναφέρει ότι ο αγώνας είναι ...

A. Άνισος	
B. Δίκαιος	
Γ. Μεγάλος	

4. Στο τέλος αναφέρει: “ Καλύτερα μιας ώρας ελεύθερη ζωή παρά 40 χρόνια ...

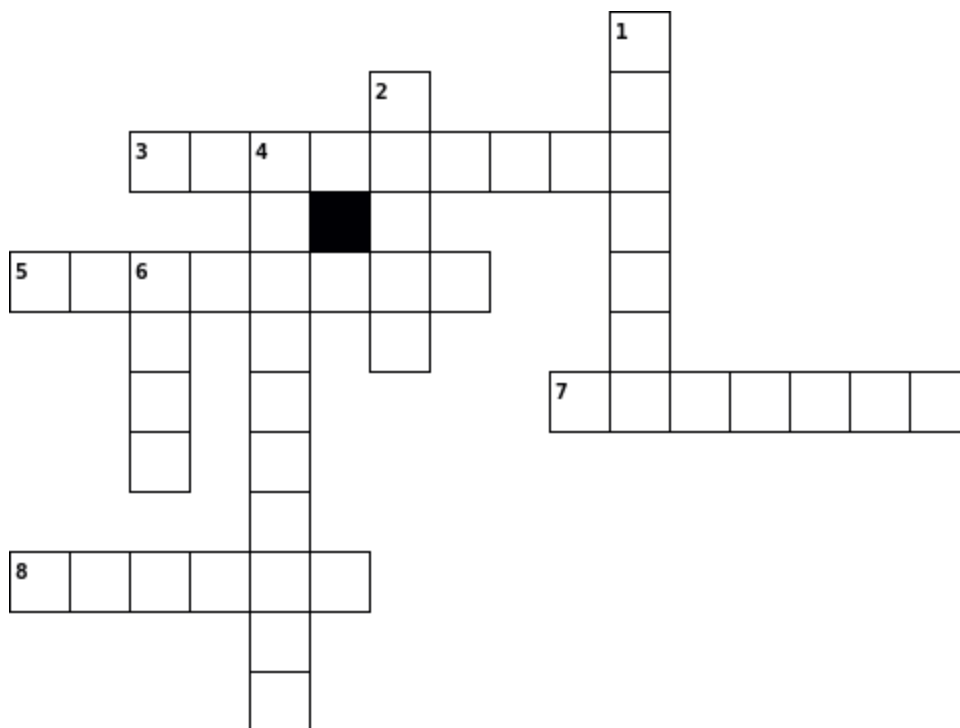
A. σκλαβιά κι υπομονή	
B. σκλαβιά κι επιμονή	
Γ. σκλαβιά και φυλακή	

5. Το κείμενο που ακούγεται είναι ...

A. ανακοίνωση για τον πόλεμο	
B. κάλεσμα για επανάσταση	
Γ. ενημέρωση για τις εξελίξεις	

Φύλλο εργασίας 3

Να λύσετε το παρακάτω σταυρόλεξο χρησιμοποιώντας κάποιες από τις λέξεις που παρουσιάζονται στον διαδραστικό πίνακα.

Οριζόντια

3. Οι Έλληνες πολέμησαν για να την αποκτήσουν.
5. Οι Έλληνες πίστευαν στη βοήθεια από εκείνους.
7. Το σύνθημα του αγώνα ήταν ελευθερία ή ...
8. Ήταν εθνικός και απελευθερωτικός.

Κάθετα

1. Οι Έλληνες τα υπερασπίστηκαν πολεμώντας.
2. Για τον αγώνα ενώθηκε όλο το ελληνικό.
4. Κηρύχθηκε για την αποτίναξη των Τούρκων.
6. Σπουδαία ήταν η ... της Αλαμάνας.

Φύλλο εργασίας 4

Να συμπληρώσετε το κείμενο με τις λέξεις που βρίσκονται στο πλαίσιο:

Δυνάμεις, κανόνια, στρατού, αιχμάλωτοι, αγωνιστές, ναυαρχίδα, στρατεύματα, επανάσταση, επαναστατών, κράτους, ένοπλα, οπλαρχηγό.

Οι προϋποθέσεις για την επιτυχία της ελληνικής _____(1) ήταν σαφώς καλύτερες στο νότιο ελλαδικό χώρο. όπου οι ελληνικοί πληθυσμοί ήταν πυκνότεροι και η παρουσία οθωμανικού _____(2) δεν ήταν ιδιαίτερα ισχυρή. Ενώ πολυάριθμοι Φιλικοί προετοιμάζαν και ανέμεναν τον ξεσηκωμό, υπήρχαν _____(3) σώματα Ελλήνων (κλέφτες), ελληνικά εμπορικά σκάφη, που τότε ήταν εφοδιασμένα με _____(4) , ενώ πολλοί Έλληνες διέθεταν σημαντική εμπειρία ένοπλων συγκρούσεων. Οι δυνάμεις των _____(5) αποτελούνταν από _____(6) που ακολουθούσαν κάποιον _____(7) δίχως να υπάρχει κεντρική ηγεσία. Τουρκικά _____(8) που μετέβαιναν στην Πελοπόννησο για να την καταπνίξουν συνάντησαν ισχυρή αντίσταση σε διάφορα σημεία της Στερεάς Ελλάδας. Οι Τούρκοι, θέλοντας να σπείρουν τον πανικό, κατέλαβαν τη Χίο (Πάσχα 1822) και κατέσφαξαν τον ελληνικό πληθυσμό της -23.000 νεκροί και 47.000 _____(9)- γεγονός που προκάλεσε μεγάλη συγκίνηση στην Ευρώπη. Σε απάντηση, ο Κανάρης και οι άνδρες του ανατίναξαν, λίγο αργότερα, την τουρκική _____(10) στο λιμάνι της Χίου. Μετά από πολλές μάχες, οι _____(11) (Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία), παρακινήμενες από δικούς τους λόγους, αποφάσισαν (Συνθήκη του Λονδίνου, 6 Ιουλίου 1827) την ειρήνευση και τη δημιουργία ελληνικού _____(12). Η επανάσταση, ωστόσο, δεν είχε ακόμη τελειώσει.

Φύλλο εργασίας 5

Ο Βίκτωρ Ουγκώ έγραψε το ποίημα “Το Ελληνόπουλο” το 1828 και αναφέρεται στην καταστροφή της Χίου από τους Οθωμανούς Τούρκους στις 30 Μαρτίου 1822.

Τό έλληνόπουλο

*Τοῦρκοι διαβήκαν. Χαλασμός, θάνατος πέρα ὡς πέρα.
Ἦ Χίο, τ' ὀλόμορφο νησί, μαύρη ἀπομένει ξέρα,
 μέ τὰ κρασιά, μέ τὰ δεντρά
τ' ἄρχοντονήσι, πού βουνά καὶ σπίτια καὶ λαγκάδια
 καὶ στό χορὸ τίς λυγερές καμιὰ φορὰ τὰ βράδια
 καθρέφτιζε μέσ' στὰ νερά.
Ἐρμιὰ παντοῦ. Μὰ κοίταξε κι ἀπάνου ἐκεῖ στό βράχο,
 στοῦ κάστρου τὰ χαλάσματα κάποιο παιδί μονάχο
 κάθεται, σκύβει θλιβερά
 τὸ κεφαλάκι, στήριγμα καὶ σκέπη τοῦ ἀπομένει
μόνο μιὰ ν' ἄσπρη ἀγράμπελη σὰν αὐτὸ ξεχασμένη
 μέσ' στὴν ἀφάνταστη φθορά.
-Φτωχὸ παιδί, πού κάθεσαι ξυπόλυτο στὶς ράχες
 γιὰ νὰ μὴν κλαῖς λυπητερά, τ' ἤθελες τάχα νά'χες
 γιὰ νὰ τὰ ἰδῶ τὰ θαλασσὰ
ματάκια σου ν' ἀστράψουνε, νὰ ξαστερώσουν πάλι,
 καὶ νὰ σηκώσης χαρωπὰ σὰν πρῶτα τὸ κεφάλι
 μέ τὰ μαλλάκια τὰ χρυσά;
 Τί θέλεις, ἄτυχο παιδί, τί θέλεις νὰ σοῦ δόσω
 γιὰ νὰ τὰ πλέξης ξέγνοιαστα, γιὰ νὰ τὰ καμαρώσω
 ριχτὰ στοὺς ὤμους σου πλατιά
μαλλάκια πού τοῦ ψαλλιδιοῦ δὲν τᾶχει ἀγγίξει ἡ κόψη,
 καὶ σκόρπια στὴ δροσάτη σου τριγύρω γέρνουν ὄψη
 καὶ σὰν τὴν κλαίουσα τὴν ἰτιά;
 Σὰν τί μποροῦσε νὰ σοῦ διώξη τάχα τὸ μαράζι;
Μήπως τὸ κρίνο ἀπ' τὸ Ἰρὰν πού τοῦ ματιοῦ σου μοιάζει;
 Μὴν ὁ καρπὸς ἀπ' τὸ δεντρί
 πού μέσ' στὴ μουσουλμανικὴ παράδεισο φυτρώνει,
 κ' ἔν' ἄλογο χρῶμα ἕκατὸ κι ἂν πηλαλάει, δὲ σώνει
 μέσ' ἀπ' τὸν ἴσκιο του νὰ βγῆ;
Μὴ τὸ πουλί πού κελαϊδάει στό δάσος νύχτα μέρα
 καὶ μέ τὴ γλύκα του περνάει καὶ ντέφι καὶ φλογέρα;
 Τί θές κι ἀπ' ὅλα τ' ἀγαθὰ
τοῦτα; Πές! Τ' ἄνθος, τὸν καρπὸ; θές τὸ πουλί; -Διαβάτη,
 μοῦ κρᾶζει τὸ Ἑλληνόπουλο μέ τὸ γαλάζιο μάτι·
 βόλια, μπαρούτη θέλω, νά!*

(μετάφραση: Κωστής Παλαμάς)

L'Enfant

Les turcs ont passé là. Tout est ruine et deuil.
Chio, l'île des vins, n'est plus qu'un sombre écueil,
Chio, qu'ombrageaient les charmilles,
Chio, qui dans les flots reflétait ses grands bois,
Ses coteaux, ses palais, et le soir quelquefois
Un chœur dansant de jeunes filles.
Tout est désert. Mais non ; seul près des murs noircis,
Un enfant aux yeux bleus, un enfant grec, assis,
Courbait sa tête humiliée ;
Il avait pour asile, il avait pour appui
Une blanche aubépine, une fleur, comme lui
Dans le grand ravage oubliée.
Ah ! pauvre enfant, pieds nus sur les rocs anguleux !
Hélas ! pour essuyer les pleurs de tes yeux bleus
Comme le ciel et comme l'onde,
Pour que dans leur azur, de larmes orangeux,
Passe le vif éclair de la joie et des jeux,
Pour relever ta tête blonde,
Que veux-tu ? Bel enfant, que te faut-il donner
Pour rattacher gaîment et gaîment ramener
En boucles sur ta blanche épaule
Ces cheveux, qui du fer n'ont pas subi l'affront,
Et qui pleurent épars autour de ton beau front,
Comme les feuilles sur le saule ?
Qui pourrait dissiper tes chagrins nébuleux ?
Est-ce d'avoir ce lys, bleu comme tes yeux bleus,
Qui d'Iran borde le puits sombre ?
Ou le fruit du tuba, de cet arbre si grand,
Qu'un cheval au galop met, toujours en courant,
Cent ans à sortir de son ombre ?
Veux-tu, pour me sourire, un bel oiseau des bois,
Qui chante avec un chant plus doux que le hautbois,
Plus éclatant que les cymbales ?
Que veux-tu ? fleur, beau fruit, ou l'oiseau merveilleux ?
- Ami, dit l'enfant grec, dit l'enfant aux yeux bleus,
Je veux de la poudre et des balles.

8-10 juillet 1828

Victor Hugo - Les Orientales

Φύλλο εργασίας 6

Να διαβάσετε την παρακάτω μαρτυρία μιας κοπέλας που σώθηκε από τη σφαγή της Χίου.

Παίρνομε δρόμο και καταβαίνομε στο Λιμνιώνα, ίσως βρούμε κανένα καΐκι. [...]. Κι εκεί είδαμε καΐκια Σαμιώτικα βαθειά αραγμένα, και στην ακρογιαλιά ήτανε πολύς κόσμος, γυναικόπαιδα πολλά. Οι Σαμιώτες με τις βάρκες επαίρνανε τον κόσμο, μα όποιος είχενε πολλούς παράδες και χρυσά, όποιος δεν είχενε τον αφήνανε όξω. Η καϋμένη η μητέρα μου είχε στο στήθος της ένα πουγγί γεμάτο με ψιλούς παράδες και Μισιριώτικα κουκάκια που μας ήδινεν από δυό τριά τήε κάθε μιανής, για να περάσει η πείνα, βγάξει μια φουχτιά και τα δείχνει τών Σαμιωτών. Αυτοί νομίζοντας πως ήτανε το στήθος της γεμάτο παράδες, μας επήρανε μέσα στο καΐκι. Την ώρα που μπήκαμεν στη βάρκα, είδαμεν τη θάλασσα κόκκινην αφ' το αίμα. Άλλο δεν ακούαμεν φωνές, κλιάματα κ' εβλέπαμεν παντού φωτιές. Σαν εφύγαμεν λίγο μακριά, οι Τούρκοι μάς τραβούσανε και τα κουρσούμια περνούσαν από πάνω αφ' τα κεφάλια μας. Λίγο να μας σκοτώσουν. Βλέπαμε στην ακρογιαλιά εκείνους που μείνανε και τι να δούμενε... Οι Τούρκοι τούς εσφάζανε, τους εκάμνανε κομμάτια και τα πετούσανε στον αγέρα.

Τα όσα είδαν τα μάτια μου ποτές μου δεν θα τα ξεχάσω!

Πηγή: Στυλιανός Βίος, «*Η Σφαγή τής Χίου εις το στόμα τού Χιακού λαού*», Επανεκδοση Ομηρείου Πνευματικού Κέντρου Δήμου Χίου, Χίος 1987.

Δραστηριότητα παραγωγής προφορικού λόγου: Τι συναισθήματα σας προκαλεί το ποίημα σε συνδυασμό με τον πίνακα του Ντελακρουά και τη μαρτυρία της κοπέλας; Πιστεύετε ότι αφορά μόνο τους Έλληνες ή αγγίζει κάθε άνθρωπο;

Φύλλο εργασίας 7

Να αντιστοιχίσετε τις παρακάτω πινακίδες οδών με τα ονόματα σπουδαίων Φιλελλήνων.

- Λόρδος Βύρων, Άγγλος ποιητής που συμμετείχε στην πολιορκία του Μεσολογγίου και πέθανε κατά τη διάρκειά της.
- Φρανσουά ντε Σατωμπριάν, γνωστός και σαν Σατωβριάνδος, περιηγητής, συγγραφέας Οδοιπορικού και υπομνημάτων που έκαναν γνωστή την κατάσταση της Ελλάδας στην Ευρώπη.
- Βίκτωρ Ουγκό, ο γνωστός Γάλλος συγγραφέας, που έγραψε ποιήματα εμπνευσμένα από την ελληνική επανάσταση.
- Ουίλλιαμ Γλάδστων, Άγγλος πολιτικός που θεωρήθηκε μέγας φιλέλληνας και έτυχε της ανάλογης αναγνώρισης και ευγνωμοσύνης από το ελληνικό έθνος.

Φύλλο εργασίας 8

Με αφορμή τις παρακάτω εικόνες που αφορούν την ελληνική επανάσταση, να αναζητήσετε στο διαδίκτυο και να αναφερθείτε σε σύμβολα αγώνων/επαναστάσεων από άλλες χώρες καθώς επίσης και σε εθνικούς μύθους και ήρωες.

Το σύμβολο της Φιλικής Εταιρείας

Σημαία της επανάστασης

Θ. Βρυζάκης, Ο Παλαιών Πατρών Γερμανός ευλογεί τη σημαία της επανάστασης του 1821

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ο θρυλικός «γέρος του Μοριά», ηγετική φυσιογνωμία της επανάστασης.

Βιβλιογραφία

Βακαλούδη, Α. (2001). Η συμβολή των Νέων Τεχνολογιών στην ιστορική διερεύνηση και διαθεματική αξιοποίηση των πολλαπλών αναπαραστάσεων ως πηγών, στο: Εκπαιδευτικό Λογισμικό και Διαδίκτυο, *Πρακτικά 1ου Συνεδρίου για την Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στη Διδακτική Πράξη*, (σ. 104-117), Σύρος.

Berger, S. (2012). De-Nationalizing History Teaching and Nationalizing it Differently. In M. Carretero, M. Asensio, & M. Rodriguez-Moneo (eds.), *History Education and the Construction of National Identities* (pp. 33-48). United States of America: Information Age Publishing.

Council of Europe. (1997). *History and its Interpretations*. Strasbourg: Council of Europe Publishing. Council of Europe. (1997). On the Learning of History. In *Council of Europe, History and its Interpretations* (pp. 39-43). Strasbourg: Council of Europe Publishing.

Γρόσδος, Στ. (2010). Οπτικοακουστικός γραμματισμός: από το παιδί - καταναλωτή στο παιδί - δημιουργό. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 16, 54-68.

Feez, S., & H. Joyce (1998). *Text-Based Syllabus Design*. Australia: Macquarie University.

Λεοντσίνης, Γ. (1999). *Ιστορία- Περιβάλλον και η Διδακτική τους*. Αθήνα: Ινστιτούτο του βιβλίου- Α. Καρδαμίτσα.

Λεοντσίνης, Γ. Ν. (2006). *Πολυπολιτισμικότητα και σχολική ιστορία*. Αθήνα: Ατραπός.

Μαυροσκούφης, Δ. κ.ά. (2008). Εκπόνηση ολοκληρωμένης μελέτης: Διδακτική Αρχαίων Ελληνικών - Ιστορίας. Θεσσαλονίκη: Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών.

Stradling, R. (2001). *Teaching 20th Century European History*. Strasbourg: Council of Europe.

Tsokolidou, R. (2016) Beyond language borders to translanguaging within and outside the educational context. Στο Carroll E. Wilson (Ed.) *Bilingualism: Cultural Influences, Global Perspectives and Advantages/Disadvantages*. Nova Science Publishers, 108-118.

Τσοκαλίδου, Π. & Ζάγκα, Ε. (χ.χ.). «Διαπολιτισμική εκπαίδευση και διγλωσσία στο Όταν οι πολιτισμοί συνομιλούν στο σχολείο». Κεφ. 2, Διαδρομές, ΚΕΓ.

Virta, A. (2009). Learning to Teach History in Culturally Diverse Classrooms. *Intercultural Education*, 20(4), pp. 285-297. doi:10.1080/14675980903351920.

Χατζησαββίδης, Σ. & Γαζάνη, Ερ. (2005). Πολυτροπικός και μονοτροπικός/εικονικός λόγος: από την πρόσληψη στην κατασκευή του παιδικού υποκειμένου. Στο Ουρ. Κωνσταντινίδου-Σέμογλου (Επιμ.), *Εικόνα και παιδί* (σσ.25-36).Θεσσαλονίκη.

Χουρδάκης, Α. (2001). Θεωρητικές και Διδακτικές Προσεγγίσεις στην Ιστορία και τον Πολιτισμό: Προλεγόμενα για τη Σύνταξη ενός Αναλυτικού Προγράμματος για τα Ελληνόπουλα του Εξωτερικού. Στο Μ. Δαμανάκης (επιμ.), *Προλεγόμενα Αναλυτικού Προγράμματος για την Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στη Διασπορά* (σσ. 157-210). Ρέθυμνο: Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.

Ηλεκτρονικές πηγές

[Ηλεκτρονικό λεξικό του Μ. Τριανταφυλλίδη](#)

<http://ebooks.edu.gr/new/> - Σχολικό εγχειρίδιο Ιστορίας της Γ΄ τάξης Γυμνασίου

<http://ebooks.edu.gr/new/ps.php> (ΔΕΠΠΣ – ΑΠΣ)

[Wordart](#)